

Nota: hoorzitting hervorming wetboek van strafvordering

Staatsbladsstraat 8
B - 1000 Brussel
T +32 (0)2 227 54 70
F +32 (0)2 227 54 79
info@advocaat.be
ondernemingsnr.: 0267.393.267

Ann Bailleux, studiedienst OVB

Michaël Meysman, studiedienst OVB¹

Afgelopen dinsdag 20 maart 2018 vond in de Kamercommissie justitie een hoorzitting plaats met de leden van de commissie tot hervorming van het strafprocesrecht. Daarop werden de krachtlijnen toegelicht van de voorstellen die de commissie formuleerde met het oog op de opstelling van een nieuw Wetboek van strafvordering. Deze hoorzitting vormde daarmee de aanzet tot de opstart van verdere concrete parlementaire werkzaamheden. Gezien dit pril stadium van werkzaamheden werden noch de OVB noch andere instanties reeds gehoord.

De voorstellen van de commissie betreffen de uittekening van het vooronderzoek tot en met de afsluiting ervan. Zij formuleerde aldus nog geen voorstellen over de vonnisfase. De buitengerechtelijke afhandeling - met name de minnelijke schikking en de strafbemiddeling - zijn opgenomen in het voorstel, doch de uitwerking ervan moet nog worden afgestemd op nakende wetgeving hierover (*Parl.St.* Kamer, nr. 54-2753). De voorstellen komen in grote lijnen overeen met de krijtlijnen die de commissie reeds eerder overhandigde aan de OVB en de OBFV (zie eerdere berichtgeving in OrdeExpress).

Overzicht voorgestelde hervorming Wetboek van strafvordering

1. Vertrekpunt: een eengemaakt vooronderzoek met gewijzigde rollen van de actoren

De commissie stelt een eengemaakt vooronderzoek voorop en verlaat daarmee het klassieke onderscheid tussen het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek. Deze fundamentele keuze heeft een weerslag op de rolverdeling van de diverse actoren die bij het strafproces zijn betrokken.

Het **openbaar ministerie** krijgt de opdracht om het vooronderzoek *à charge* en *à décharge* te leiden. Het is evenwel niet bevoegd om zelf dwangmaatregelen te stellen of handelingen die een schending inhouden van individuele rechten en vrijheden. Daartoe moet het de toestemming krijgen van de "**onderzoeksrechter**" (of "**rechter van het onderzoek**" of "**juge des libertés**"). Die laatste gaat daarbij niet alleen de wettigheid na van de gevraagde handeling, maar ook de proportionaliteit en de subsidiariteit. Het voorstel van de commissie versterkt zijn rol in die zin dat het voorziet in een rechterlijke machtiging voor bepaalde onderzoekshandelingen die vandaag tot de exclusieve bevoegdheid van het openbaar ministerie behoren (bijvoorbeeld de netwerkzoeking, de stelselmatige

¹ Voor meer informatie: ann.bailleux@ordevanvlaamsebalies.be; michael.meysman@ordevanvlaamsebalies.be.

observatie en de politie-infiltratie). De onderzoeksrechter komt verder tussen naar aanleiding van (1°) de nieuwe vordering tot verlenging van het geheim karakter van het onderzoek, (2°) de verzoeken tot inzage, aanvullend onderzoek en het strafrechtelijk kortgeding, (3°) de verzoeken tot vaststelling van de overschrijding van de redelijke termijn of verjaring van de strafvordering en (4°) de opvolging van de voorlopige hechtenis. De bedoeling is aldus niet om de onderzoeksrechter af te schaffen, maar wel om te komen tot een herprofilering van zijn figuur. De commissie vertrok namelijk vanuit de praktische vaststelling dat slechts een kleine minderheid van de strafzaken een verloop via een gerechtelijk onderzoek kent. Op een meer principiële niveau is zij er verder voorstander van om komaf te maken met het gegeven dat de onderzoeksrechter vandaag de twee hoedanigheden vermengt van speurder en rechter ten aanzien van dezelfde zaak.

De vroegere kamer van inbeschuldigingstelling wordt in het voorstel omgedoopt tot de **kamer van onderzoek**. Deze kamer vormt vooreerst de beroepsinstantie ten aanzien van bepaalde beslissingen van de onderzoeksrechter (bijvoorbeeld wanneer de onderzoeksrechter aan het openbaar ministerie weigert om een bepaalde onderzoeksmaatregel toe te staan, alsook in het kader van een door het openbaar ministerie niet-beantwoord of afgewezen verzoek tot aanvullend onderzoek, in het kader van een beslissing over de redelijke termijn of de verjaring van de strafvordering en in het kader van de voorlopige hechtenis). Vervolgens is zij de beroepsinstantie waartoe de benadeelde persoon zich kan richten wanneer er een beslissing tot seponering is genomen. Tot slot staat zij in voor de controle van de bijzondere opsporingsmethoden. Ook de **raadkamer** behoudt nog een beperkte functie in het strafonderzoek, meer bepaald op het niveau van de voorlopige hechtenis waar zij het bevel tot aanhouding controleert en de voorlopige hechtenis beoordeelt na een verwerping door het Hof van Cassatie.

Aan de zijde van de private partijen voorziet het voorstel van de commissie in de statuten van **verdachte** en **benadeelde persoon**. Zij verlaat daarmee het statuut van in verdenking gestelde. De verdachte is de persoon die is ondervraagd in een Salduzregeling of de persoon tegen wie er aanwijzingen bestaan dat hij een misdrijf heeft gepleegd. Ook de burgerlijke partij verdwijnt volledig uit de onderzoeksfase, zowel de actiemogelijkheid via de klacht met burgerlijke partijstelling als de voegingsmogelijkheid. De commissie wil aldus een einde stellen aan de praktijkervaring dat burgerlijke partijstellingen vaak te pas en te onpas worden gebruikt en tevens remediëren aan de vaststelling dat de doorlooptijden van strafzaken een langere duur kennen wanneer zij volgen op een klacht met burgerlijke partijstelling. In het voorstel kan het slachtoffer haar rol waarnemen via de reeds gekende verklaring van benadeelde persoon.

2. Een participatief vooronderzoek met rechten voor de verdachte en benadeelde persoon

De commissie stelt een participatief vooronderzoek voor. Dat omvat vooreerst het recht op een verzoek tot inzage en/of afschrift voor de verdachte en de benadeelde persoon bij de procureur des Konings. De partijen kunnen dat verzoek pas neerleggen nadat een maand is verstreken sedert het eerste proces-verbaal. De procureur des Konings kan de inzage weigeren, al valt die mogelijkheid weg wanneer er zes maanden zijn verlopen sedert de opstelling van het eerste proces-verbaal. In dat geval is een weigering enkel nog mogelijk als de verzoeker niet de juiste hoedanigheid heeft, of de onderzoeksrechter een verlenging van het geheime karakter toekende. In de tweede plaats kunnen de partijen aan het parket aanvullend onderzoek vragen. Ook dat is slechts mogelijk nadat één maand is verstreken sedert de opstelling van het eerste proces-verbaal. De verzoeker moet antwoord krijgen binnen een termijn van één maand vanaf de opname in het register. Indien de verdachte in voorlopige hechtenis is, wordt de termijn herleid tot acht dagen. Tot slot kan eenieder die wordt geschaad door een opsporingshandeling met betrekking tot zijn goederen de opheffing ervan vragen aan de procureur des Konings.

Voor elk van deze drie rechten staat een rechtsmiddel open bij de onderzoeksrechter wanneer het openbaar ministerie geen beslissing nam of weigerde om de verzoeken in te willigen.

Naast deze participatierechten bevat het voorstel ook drie 'controlerechten' die ter beschikking zijn wanneer het onderzoek niet is afgesloten na een jaar vanaf de opmaak van het eerste proces-verbaal. In de eerste plaats kunnen de verdachte en de benadeelde persoon een controle afdwingen van langdurig onderzoek. Daartoe vragen zij aan de onderzoeksrechter om het verloop en de vooruitgang van het onderzoek te controleren. Hij kan dan het parket bevelen om (1°) de onderzoekshandelingen te verrichten die hij dienstig acht voor de vooruitgang van het onderzoek of (2°) een beslissing over de vervolging te nemen. Vervolgens mag verdachte die meent dat de redelijke termijn is overschreden een verzoekschrift neerleggen bij de onderzoeksrechter opdat hij deze overschrijding zou vaststellen en in voorkomend geval het verval van de strafvordering zou uitspreken. Eenzelfde controle is ten slotte mogelijk wanneer de verdachte meent dat de strafvordering is verjaard.

3. Een nieuwe wijze van afsluiting van het vooronderzoek

De commissie wil remediëren aan de grote druk die de huidige regeling van rechtspleging uitoefent op de vlotte werking van het systeem en op de duurtijd van strafprocessen. Zij stapt daartoe af van de klassieke regeling van rechtspleging, zonder te willen raken aan de waarborgen van de partijen. De procureur des Konings beslist op het einde van het onderzoek zelf over het gevolg dat aan de feiten moet worden gegeven. Hij kan seponeren, kiezen voor vormen van buitengerechtelijke afhandeling - waarbij het wetboek voorziet in de minnelijke schikking en de strafbemiddeling - dan wel voor een procedure voor het vonnisgerecht (hetzij via rechtstreekse dagvaarding, hetzij via een oproeping bij proces-verbaal).

Het voorstel van de commissie koppelt terug naar het ontwerp tot wijziging van het Strafwetboek, waarbij de misdrijven worden ingedeeld in acht categorieën. De afsluiting van het onderzoek is opgebouwd rond drie mogelijkheden.

1. In de eerste plaats is er een nieuwe uitgewerkte procedure ('regeling van rechtspleging') voorzien voor de misdrijven uit de categorieën twee tot en met acht. De procureur des Konings stelt de benadeelde persoon en de verdachte in kennis van het feit dat hij zijn onderzoek afgelopen acht. Hij bezorgt hen tevens een ontwerp van dagvaarding dan wel een gemotiveerde seponeringsbeslissing. Vervolgens ligt het dossier ter beschikking voor inzage en/of afschrift en kunnen de verdachte en de benadeelde persoon aan de procureur des Konings aanvullend onderzoek vragen. De benadeelde persoon die wordt geconfronteerd met een seponeringsbeslissing kan zich richten tot de kamer van onderzoek die zich vervolgens kan uitspreken over de vraag of deze beslissing in overeenstemming is met de beginselen van proportionaliteit, subsidiariteit en haalbaarheid. De commissie koos ervoor om dit rechtsmiddel in handen van de kamer van onderzoek te leggen teneinde een uniformiteit in de rechtspraak te kunnen bewerkstelligen.
2. Vervolgens ligt er in twee gevallen een vereenvoudigde afsluiting van het onderzoek voor. Dat is vooreerst het geval voor misdrijven die tot het eerste niveau behoren. Er is dan niet voorzien in specifieke rechten voor de verdachte en de benadeelde persoon. Vervolgens is een vereenvoudigde afhandeling mogelijk voor misdrijven waar de procureur des Konings zijn onderzoek afgelopen acht binnen de zes maanden na de opmaak van het eerste proces-verbaal. Ook dan is er niet voorzien in rechten op inzage en/of afschrift noch in de mogelijkheid van een verzoek tot aanvullend onderzoek.

3. Tot slot voorziet de commissie in een aparte regeling voor de controle van de bijzondere opsporingsmethoden. De procureur des Konings moet zijn ontwerp van dagvaarding aan de kamer van onderzoek voorleggen, die vervolgens de regelmatigheid van de bijzondere opsporingsmethoden controleert. Enkel de magistraten uit deze kamer hebben inzage in het vertrouwelijk dossier, zodat deze kamer de enige instantie is die de regelmatigheid kan controleren. Op dit vlak bleef de oude zuivering van nietigheden aldus bij wijze van uitzondering (*infra*, punt 4) nog overeind. Als de kamer van onderzoek vaststelt dat de rapporten en beslissingen geen geheimen bevatten, kan zij de documenten voegen aan het dossier ten gronde.

4. Een hertekening van de regeling over onrechtmatig verkregen bewijs

Het voorstel stapt af van de zuivering van nietigheden. De ervaring leert namelijk dat dit systeem, zoals ingevoerd naar aanleiding van de Wet Franchimont, niet naar behoren werkt. De commissie wil de discussie dan ook terugbrengen naar het vonnisgerecht.

Verder uitte de commissie haar uitdrukkelijke wens om op het vlak van het onrechtmatig verkregen bewijs niet terug te keren naar het systeem zoals het bestond vóór de gekende Antigoonrechtspraak (Cass. 14 oktober 2003, P.03.0762.N) en de - meer recentere - Antigoonwet in artikel 32 V.T.Sv. Wel heeft zij bedenkingen bij het actuele uitgangspunt waarbij onrechtmatig verkregen bewijs in beginsel toelaatbaar is, tenzij in drie wettelijk omschreven gevallen (wanneer de naleving van bepaalde vormvoorwaarden voorgeschreven wordt op straffe van nietigheid; wanneer de begane onrechtmatigheid de betrouwbaarheid van het bewijs heeft aangetast; of wanneer het gebruik van het bewijs in strijd is met het recht op een eerlijk proces). Zij wil dat principe omkeren, zonder daarmee te raken aan het eindresultaat dat hetzelfde kan blijven.

Het voorstel vertrekt nu vanuit de - misschien nogal overbodige - bepaling dat de materiële vaststelling van een misdrijf niet voor onbestaande kan worden gehouden, zelfs als zij het gevolg is van een onregelmatigheid. In tweede instantie wordt - opnieuw ten overvloede - in het voorstel gesteld dat alle informatie die verkregen werd d.m.v. een schending van het absolute en notstandsfeite verbod op foltering (zie art. 3 EVRM) uit de debatten geweerd moet worden, evenals alle informatie die eruit wordt afgeleid. Eenzelfde principe geldt voor de informatie die vergaard werd zonder de noodzakelijke toestemming van de rechter van het onderzoek.

De 'omgekeerde' Antigoon-ratio vertrekt nu vanuit de bepaling dat de informatie die wordt verkregen in strijd met de rechten van verdediging, het recht op privéleven, het recht op de integriteit van personen, de regels inzake de respectieve bevoegdheden van de hoven en rechtbanken of met het journalistiek bronnengeheim, uit de debatten wordt geweerd, tenzij de rechter op cumulatieve wijze vaststelt:

- dat de onregelmatigheid niet het resultaat is van een bewuste of onverschoonbare miskennis van het recht of de beschermde waarde, en
- dat de ernst van de schending van het recht of de beschermde waarde concreet minder zwaarwichtig is dan het maatschappelijk belang bij de vervolging van het betrokken misdrijf en bij de eventuele sanctionering van de dader van het misdrijf, en
- dat het gebruik van het onregelmatig bewijs geen afbreuk doet aan de integriteit van Justitie.

Vooraf die laatste cumulatieve voorwaarde doet de wenkbrauwen fronsen: 'de integriteit van Justitie' als graadmeter voor de rechtmatigheid van vergaard bewijs is absoluut ongekend in de huidige strafprocedure en valt als begrip niet te bespeuren in het huidige wetboek van strafvordering, noch de voorafgaande titel.

5. De voorlopige hechtenis

De regeling over de voorlopige hechtenis wordt geïntegreerd in het Wetboek van strafvordering. Vertrekkende vanuit de vaststelling dat 35% van de gevangenispopulatie uit voorlopig gehechten bestaat, overwoog de commissie verschillende denkpijles om de voorlopige hechtenis vorm te geven.

Op het niveau van het afleveren van een bevel tot aanhouding stelt de commissie voor om de gronden van vlucht-, collusie-, of recidivegevaar en het gevaar om bewijzen te laten verdwijnen als redenen ter rechtvaardiging van een voorlopige hechtenis in het algemeen te voorzien voor alle misdrijven. Vervolgens stelt zij een subsidiariteitsvoorwaarde voor die uiting moet geven aan het uitgangspunt dat de onderzoeksrechter maximale voorrang moet verlenen aan een systeem van vrijheid onder voorwaarden. Het bevel tot aanhouding mag met name enkel worden gevorderd als een invrijheidsstelling onder voorwaarden of een borgsom niet kunnen verhelpen aan de gronden van vlucht-, collusie-, of recidivegevaar en het gevaar om bewijzen te laten verdwijnen. Van zodra het bevel tot aanhouding wordt gevorderd, hebben de verdachte en zijn advocaat inzage in het dossier.

Na de aflevering van het bevel tot aanhouding oordeelt de raadkamer binnen een termijn van vijf dagen. Haar beschikking tot handhaving levert een titel van vrijheidsberoving op voor één maand. Vervolgens oordeelt de onderzoeksrechter van maand tot maand over het handhaven van de voorlopige hechtenis en over de modaliteit van uitvoering ervan. Een hoger beroep is mogelijk bij de kamer van onderzoek.

6. De verjaring van de strafvordering

Op het vlak van de verjaring van de strafvordering bevat het voorstel nieuwe verjaringstermijnen die worden bepaald afhankelijk van de zwaarwichtigheid van het misdrijf:

1. misdaad niveau 8: 30 jaar;
2. misdaad niveau 7: 20 jaar;
3. wanbedrijf niveaus 4 t.e.m. 6: 10 jaar;
4. wanbedrijf niveaus 2 en 3: 5 jaar;
5. wanbedrijf niveau 1: 3 jaar.

De commissie stelt voor om de verjaring enkel te laten lopen in de fase van het onderzoek. Op die manier beoogt zij de afronding van het onderzoek binnen een zekere termijn. De verjaringstermijn loopt niet meer vanaf de rechtstreekse dagvaarding, de oproeping bij proces-verbaal of de vrijwillige verschijning. Het mechanisme van de stuiting van de verjaring valt weg. De schorsing blijft wel behouden wanneer de wet dit bepaalt of wanneer er een wettelijk beletsel bestaat dat de instelling van de strafvordering verhindert.

7. Verdere opvolging werkzaamheden door de OVB

Hoewel de uiteenzetting door de leden van de commissie tot hervorming van het strafprocesrecht omstandig en verhelderend was, ontbreekt vooralsnog enige officiële documentatie. Op vraag van de Kamercommissie justitie worden de werkzaamheden hernomen op dinsdag 27 maart 2018.

De OVB houdt zich eraan u blijvend op de hoogte te houden van de ontwikkelingen en werkzaamheden. In afwezigheid van officieel gepubliceerde stukken beoogt de OVB u met deze nota alvast te informeren inzake de krijtlijnen van het ontwerp.